

Az Ernst Múzeumban október 9-ig látható a 60 éves Váli Dezső gyűjteményes kiállítása

A műterem boldog foglya

A most bemutatott 82 alkotás az egész életművet reprezentálja: absztrakt képek 1969–83; régi zsidó temetők 1984–87; utána műtermet ábrázoló képek, maig. A kiállítás az Ernst Múzeum után vidéki múzeumokban is bemutatkozik: A kaposváriak, a göröiek és a kecskemétiak is megismerkedhetnek Váli Dezső melankolikus, szinte üresnek tetsző, meditatív képeivel.

Hamvay Péter írása a NÉPSZAVÁNAK

– *Legendás az ön precizitása. Nem csak műveit rendszerezi, de mindennapjai is percre beosztja. Milyen egy hétköznapija?*

– Mindennap öt óra huszonhárom perckor kelek, ötötől hat ötvenig vagy misén vagyok vagy itthon imádkozom. Hét tízre a Lukácsban vagyok, úszom egy fél órát, hazafelé kenyéret veszek, reggeli Katával, utána munka. Tizenhárom tizenötörk csenget a karórám, lemegyek az ételhordóval az ebédért. Kettőtől fél ötig alszom. Utána is munka, este tízkor villanyt oltok. 17 éve így telik egy nap.

– *Nem unja?*

– Miért unnám? Nagyon kevés élményt tudok befogadni, feldolgozni. Nagyon régóta nem nézek tévét. Nem járok moziba, színházba, társaságba. Egyszerűen nem hiányzik. Elég, ha néhány emberrel találkozom, vasárnap kirándulunk, és lefekvés előtt olvasok egy kis Illyést. Mi kell még?

– *Az utóbbi tizenöt évben kizárólag csak műterembelsőket fest. Az asketizmus jelenik meg a művészetében is, vagy nem talál témát?*

– A téma annyira harmadlagos, hogy nem érdemes sok energiát pazarolni rá. A zsidó temetőknel, amiket három és fél évig festettem, egyszer csak éreztem, hogy egyre rosszabbak a képeim, azért váltottam. Ha a műteremképeknél is romlást tapasztalok, ismét váltok, bár lehet, hogy nem témát, talán inkább méretet.

– *Hogy talált rá a zsidó temetők témájára?*

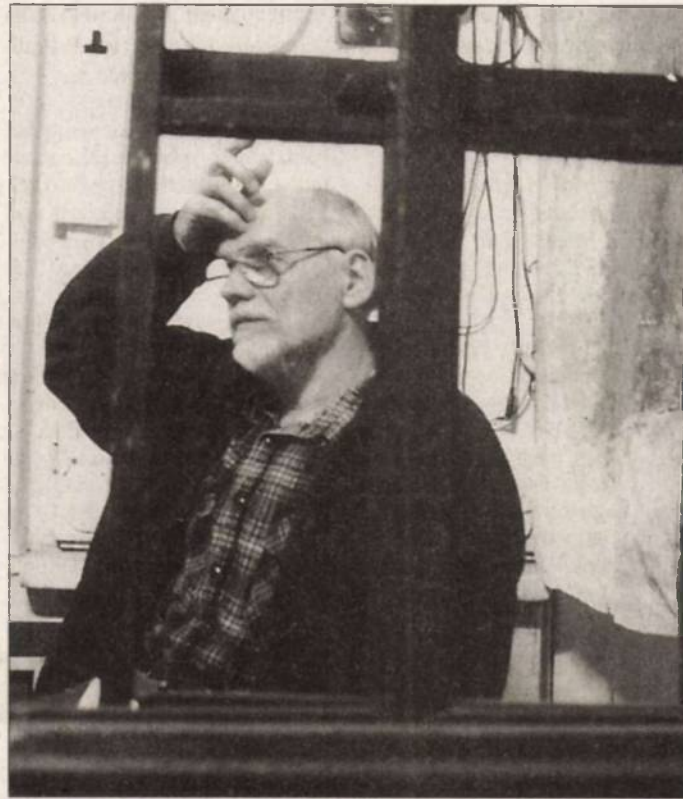
– A hetvenes évek közepén

szociofotózásból éltem, jártuk a falvakat. S mivel barátnőmet, aki a munka vezetője volt, közelről érintette, útközben minden régi zsidó temetőnél megálltunk. S én, ha már ott voltam, lefotóztam őket. Ezt az archívumot vettem aztán elő tíz év múltán, s megpróbáltam egy fénykép alapján képet csinálni. S ez nagyon bejött.

– *Magyarországon példátlan módon – néhány éve CD-re vitte életművét, utána pedig elkészült az egész oeuvre-t bemutató web-lap, a www.vali.c3.hu. Naplója tanúsága szerint igen sokat és nagy szeretettel dolgozott ezzel, ez is műalkotásnak tekinthető?*

– Rendszerező mániámat látva, legtöbb barátom röhög rajtam, hogy sokkal könnyebb evvel játszani, mint festeni. Van benne valami. De én vonzódok a Rendhez, ahhoz az egyszerű derékszögű rendhez, amit a táblázatok jelentenek. Jobban átlátom az életet, a dolgaimat. Erősebb szélvihar esetén táblázatok oszlopaiba kapaszkodom. A CD és a web-lap azért készült, mert egy festő életművének jó része raktárakban porosodik vagy egy-két ember látja a hálósobájában. Akármilyen patetikusan hangzik: a magyar kultúrának tartozom azzal, hogy műveim mindenki számára hozzáférhetőek legyenek. Nem kötelező ezeket a képeket megnézni, de ha az a néhány ember, akit érdekel, látni szeretné, hát megtehesse. Mint ahogyan a költők esetében kézbe tudjuk venni az egész életművet.

– *Ezért nem is engedi képeit külföldre. De ahelyett, hogy a műtermében gyűjtené, elajándékozta őket. Miért?*

A valódi mű Isten köpenyének szegélyét mutatja meg

DEMECS ZSOLT FELVÉTELE

– Valóban nem adok el külföldre, magánszemélynek képet, én a maga és a saját unokáimnak festek, nem a müncheni fogorvosoknak. A képajándékozást 1987-ben találtam ki. Rájöttem, hogy nem kell megvárni a halálozat, hogy a képeim elkezdjenek „dolgozni”. Miért ne használja ezt az az érdeklődő réteg, akiknek szüksége van rá, de nem tudja megvenni? Ekkor egy év alatt szétajándékoztam a legtöbb képemet. Aztán a folyamat radikalizálódott, ahogyan ez nálam lenni szokott, és ma mindössze kettő képet őrzök. Az

egyiket csak azért, mert a feleségem szobájában van, s már nem engedi levenni a falról.

– *Festményeinek több mint a felét állandóan megsemmisíti.*

– Szellemi környezetszennyezés egy pocskék kép. Sok gyenge munkám van, nem tudok zsinórban főműveket festeni.

– *Képei mintha nem sokat árulnának el önről, viszont naplói még az interneten is olvashatók. Miért nem a festészet eszközével beszél önmagáról?*

– Gondolatait, érzéseit az ember nem viheti át közvetlenül a képbe. Természetesen ezekből

taplálkozik, de hogy hogyan transzformálódnak át ezek műalkotássá, azt nem tudom. A jó festő ebben az értelemben buta festő. Egy festmény lényege megfejtethetetlen, vagy mindenkinek mást jelent. Nekem a legfontosabb érzékletek a földön például a szagok. Ezeket nem lehet visszaadni. Így vagyunk a képekkel is, csak próbálkozunk szavakba áttenni érzéseinket. A monográfiámban is szakmai fejtegetés helyett barátaimat kértem fel, hogy valljanak egy-egy képemről. Játék ez, meg nem is. Hanák Péter például leírta, hogy ő praktikusán az én képpemmel készül a halálra. Ez azért nem tréfa. Egy valódi mű, villanásnyi időre az Isten köpenyének szegélyét mutatja meg.

– *Hogy születnek a képei?*

– Nem tudom, hogy milyen lesz tíz perc múlva a készülő kép. A címet is utólag keresem meg hozzá, ha egyáltalán sikerül valamit szavakba öntenem abból, amit én gondolok erről a munkáról. Ami aztán lehet, hogy teljes tévedés. Egy év kép-adagját egyszerre kezdem el, márciusban a Kecskeméti Alkotóházban. Gyufaskatulya méretű vázlatrajz, majd azt fölvázolom egy farost lemezre, s olyan kapkodva, mint egy fuldokló, megtöltöm a felületet színekkel, mert az a legnehezebb. Ez egy félóra. Aztán hátralépek, s amit látok, az természetesen borzasztó. Ekkor kezdődik az érdemi munka, hogy mit lehet ebből a szörnyűségből kihozni. Egy nap után félreteszem, s jön a következő tábla. Ezeket a félig kész dolgokat aztán a következő tavaszig fejezem be, már amelyiket sikerül, itthon.